

ben is felállítható kisebb rendszerek működtetésére. Néhány év alatt várhatóan az oxfordi egyetem minden könyvtára és a kollégiumi könyvtárak is csatlakoznak a rendszerhez, amely lehetővé teszi a nyilvános online katalógust, terminálokra keresztül a lelőhely-megállapítást, a megrendelés alatt álló és a kikölcsönzött kötetekről való tájékozódást, valamint az előjegyzést, s a könyvtári személyzetnek szóló üzenetek rögzítését.

A Bodleiana jelenlegi címléírasi szabályzatáról áttér az AACR2 alkalmazására. Ez lehetővé teszi, hogy megossza katalogizálási adatait az CURL-csoporttal (Consortium of University Research Libraries = Egyetemi Tudományos Könyvtárak Konzorciuma). A CURL közös adatbázist épít fel a géppel olvasható katalógusrekordokból a Manchesteri Egyetem nagy számítógépén. Az adatbázis kb. egymillió rekordot fog tartalmazni (éves gyarapodása 100 000 tétel napi vagy heti betáplálással), s a JANET-hez kapcsolódik; így minden angol egyetemi könyvtár igénybe veheti katalogizálási célokra. (Oxfordban így egy új dokumentum katalogizálásához először a DOBIS-katalógusban, majd a DOBIS bibliográfiai gyűjteményében keresnek, amelybe várhatóan minden érdekelt angol egyetemi könyvtár be fogja helyezni kurrens gyarapításának géppel olvasható szá-

lagjait. Ha itt sem jár eredménnyel a keresés, akkor a CURL-ben, vagy valamely kereskedelmi adatbázisban, pl. az OCLC-ben. Csak ha mindenhol negatív az eredmény, akkor készítik el maguk a leírást.)

A DOBIS katalogizálási rendszere lehetővé teszi, hogy a könyvtáros a rekord elkészítése során menükre támaszkodjon, s a választások utasításait összekapcsolja. Ez különösen előnyös olyan könyvtári környezetben, ahol a könyvtárosok katalogizálási gyakorlata meglehetősen eltérő. A három könyvtárban végzett kísérlet folyamán elkészített rekordokat az amerikai Emory Egyetem konvertáló programjának segítségével viszik be a DOBIS-rendszerbe. Az 1920 előtt megjelent művek katalógusának gépre vitele lassan befejeződik; a DOBIS segítségével remélhetőleg ezek is online kereshetővé válnak. E munkálatok egy nagyon hosszú és ambiciózus program újabb szakaszát jelentik, ami közelebb visz ahhoz a célhoz, hogy minden cédula- és egyéb alakú katalógus, nyilvántartás egyetlen, online kereshető formába kerüljön.

/CRAWSHAW, T.: DOBIS chosen by Oxford University. = Library and Information Technology, VINE, 68. sz. 1987. nov. p. 24–27./

(Papp István)

A szlovák mezőgazdaság ellátása faktografikus információkkal

A faktografikus információk iránti szükségletet a csehszlovák népgazdaságban is felismerték. Az országban kifejlesztett faktografikus információk rendszerek eddig túlnyomórészt szociális-statisztikai jellegű információk szolgáltatására rendezkedtek be az automatizált irányítási rendszerek által nyújtott lehetőségeket hasznosítva.

Meglehetősen új fejlemény, hogy a szakirodalomban található adatokat-tényeket több szakterületen faktografikus információk adatbázisokká kezdik feldolgozni. Ilyen szakterület pl. a magkutatás, a papíripar, az élelmiszeripar, a mezőgazdaság, a közlekedés, a geológia és a textilipar.

Erre az erőfeszítésre annál inkább is szükség van, mert bebizonyosodott, hogy a külföldi faktografikus információk rendszerekből kevés olyan információt lehet nyerni, amely alkalmas a csehszlovák és a külföldi termékek paramétereinek összehasonlítására, holott ez a csehszlovák népgazdaság korszerűsítésének egyik legfontosabb előfeltétele.

A népgazdaság objektív szükségletei – jellegüket tekintve – háromféle faktográfiai információt tesznek szükségessé: a kutatás és fejlesztés, a társadalom- és termelésirányítás, valamint a piac és kereskedelem által hasznosítható információkat.

A szlovák mezőgazdasági-élelmiszeripari tárcához tartozó szakkönyvtárak és információk munkahelyek számára a faktografikus információkkal való élés

lehetősége messze meghaladja a többi szakterület lehetőségeit. Ez annak köszönhető, hogy a pozsonyi Mező- és Élelmiszeripar-gazdasági Kutató Intézetben (Výskumný ústav ekonómiky poľnohospodárstva a potravinárstva) a többi területet időben megelőzve láttak hozzá a mezőgazdasági (1976) és az élelmiszeripari (1982) adatbank kialakításához. Az intézet ESZR–1055 M számítógépe 100 terminál online üzemmódú kiszolgálására képes. Napjainkig 17 terminál állt munkába a különféle mezőgazdasági-élelmiszeripari információk munkahelyeken.

Egy 1986. évi felismerés arról tanúskodik, hogy a mezőgazdasági könyvtári-információs hálózat tagintézményeiben nagy különbségek vannak a faktográfiai információk igénybevételeiben és felhasználásának módjában. Míg a kutatóintézeti szakkönyvtárak 84,2%-a él velük, addig a mezőgazdasági üzemek könyvtárainak csak 46,1%-a, a mezőgazdasági szolgáltatások könyvtárainak 45,2%-a, a mezőgazdasági középiskolák és felsőoktatási intézmények könyvtárainak 24%-a.

A felhasználás módjában a különbségek a következők: a mezőgazdasági üzemekben kizárólag az irányítás vette igénybe ezt az információfajtát, a közép- és felsőoktatási intézményekben pedig kizárólag a kutatás. A kutatóintézetekben a hasznosítás célja a következő volt: kutatás 62,5%, irányítás 25%, kereskedelem 12,5%. A szolgáltató vállalatoknál

72,7%-ban irányítási, 22,7%-ban kutatási és 4,6%-ban kereskedelmi célokra vették igénybe a faktográfiai információkat. A kereskedelmi célú igénybevétele alacsony részesedése jellemző az általános magatartásra.

A népgazdaság irányításának reformjától azt várják, hogy a közeljövőben intenzívebbé válik a fak-

tografikus információk igénybevétele és változatosabbá hasznosítása.

/KRUŽLIK, P.: Faktografická informácia v poľnohospodárskej knižnično-informačnej sieti. = Knižnice a vedecké informácie, 19. köt. 5. sz. 1987. p. 200–204./

(Futala Tibor)

A GASNTI-rubrikátor hasznosítása az információs igények feltárásában

A központi ágazati információs szervek és a vállalati információs osztályok elemi érdeke, hogy minél jobban megismerjék a szakemberek információs igényeit. A kutatásban az információs igények feltárására a GASNTI (Gosudarstvennaja Avtomatizirovannaja Sistema Naučno-tehničeskoi Informacii = Országos automatizált tudományos-műszaki információs rendszer) politematikus és a rubrikák között polihierarchikus kapcsolatokat is tartalmazó rubrikátorát vették igénybe. A munka eredményeként megszületett az országos rubrikátorral összekapcsolható ágazati tematikus rubrikátor kialakításának módszertana. E produktumot fel lehet használni egy-egy ágazatba tartozó vállalatoknál az állománygyarapítási tervek kialakítására is, hiszen ezeknek az információs igényekre kell épülniük.

Az országos és az ágazati rubrikátor összekapcsolódása lehetővé teszi a dokumentumok feldolgozásában a párhuzamosságok kiküszöbölését, az állományok teljesebb körű gyarapítását, az információkérés minőségének javítását, továbbá a mágnesszalagos cserét.

A rubrikátor létrehozásakor az információs igények feltárására a következő módszert használták. Mindelelőtt meghatározták a vállalat tevékenységének fő profilját és határterületeit leíró rubrikákat. Ezeket a vállalat vezető és legkvalifikáltabb szakembereivel nézték át, kérve őket arra, hogy ne csak a pillanatnyi tevékenységet tartsák szem előtt, hanem a távlati terveket is. Mintegy "fenyegetésként" hívták fel a figyelmüket: munkájuktól függ, hogy a továbbiakban hogyan alakul az információs állományok minősége.

Első lépésként a résztvevők megjelölték a GASNTI-rubrikátorból azokat az első, második és harmadik szintű rubrikákat, amelyeket a gyűjtőkör szempontjából fontosnak tartottak. Ezzel egyidejűleg jelezték azt is, mely rubrikába sorolt dokumentumok érdeklik őket személyesen. Ezután – ha szükségét látták – a rubrika további bontására tettek javaslatot. Ezeket a javaslatokat az országos rendszerbe való bedolgozás végett a Tudományos Műszaki Állami Bizottsághoz és az NTMIK-ba továbbították. Így az

NTMIR információkereső nyelveivel foglalkozó szakértői munkacsoport is felhasználta őket. (Az információs igények feltárására irányuló kérdőívet sok más célra is fel lehet használni. A munka során a szakemberek számos kérdést, megjegyzést fűztek a GASNTI-rubrikátorhoz. Ezeket külön kártyára írták, nevük, munkahelyük, telefonjuk feltüntetésével. Ezáltal az igények pontosításakor, illetve a szolgáltatások alkalmával egyszerűen megoldható az operatív kapcsolattartás.)

Az állománygyarapításra vonatkozó kérdések között a dokumentumtípusra való javaslat is szerepelt. Mivel az állománygyarapítás koordinálásához fontos, hogy a különböző vállalatoknál azonos formájú kérdőívet töltsenek ki, e célra a GPNTB által javasolt űrlapot használták.

A vállalatok tematikus állománygyarapítási tervei az információs igények meghatározásához és kielégítéséhez a legegyszerűbb, tartalmilag integrált formának tekinthetők. Az információs igények tanulmányozása maga után vonja az állománygyarapítás tanulmányozását és olyan szervezését, hogy általa a szakemberek információellátása minél optimálisabb legyen. Az egyik vállalat adatai szerint az említett módszer használata csak a folyóirat-előfizetésben 25%-os megtakarítást eredményezett. Csökkent a felesleges duplumok száma, a feldolgozás megterhelése és raktári kapacitás igénybevétele is.

A munka folytatásaként lehetőség nyílik egységes ágazati állománygyarapítási tervek összeállítására, a szakmai kiadókval való kapcsolattartásra, s ennek folyamánaként a legaktuálisabb kiadványok gyors megjelentetésére.

/TITOVA, V. A. – PAVLOV, A. N.: Ispol'zovanie rubrikatora GASNTI pri izučenii informacionnyh potrebnostej. = Naučno-tehničeskaja Informacija, Ser. 1. 8. sz. 1988. p. 12–13./

(Viszocsekné Péteri Éva)